

ตบ่อวิชา

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
กว่าจะตรัสรู้ธรรมนะ ก่อนที่จะตรัสรู้ธรรมออกแสวงหาโมกขธรรมอยู่ ๖ ปี คิดอยู่ใน
อวิชาใจ อวิชา บ่อของอวิชาความรู้ ความไม่รู้เรื่องการประพฤติปฏิบัติเพราะไม่มี
หลักของศาสนา ออกประพฤติปฏิบัติไป พยายามขวนขวายหาตัวเองเห็นใหม่ พยายามอด
อาหารนะ อดอาหารอยู่ ๔๕ วัน จนจนนี่เน่า หลุดเลยนะ เพราะอะไร เพราะอดอาหาร อด
อาหารจริงๆ อดอาหารเพื่ออดอาหาร อดอาหารแล้วไม่มีสิ่งใดๆ รongท้องเลย ไม่มีอะไร
เข้าไปเติม อดอาหารอยู่อย่างนั้นนะเห็นใหม่ ความหลง ความไม่เข้าใจ แล้วคิดว่าความ
อดอาหารนั้นมันจะเป็นความจริง

ถ้าการอดอาหารจะเป็นความจริงนะ เรายังพูดถึงคนยากคนจนไม่มีจะกิน มันก็
ต้องอดอาหารอยู่แล้ว อย่างนั้นก็เป็นอย่างนั้นก็เป็นคุณงามความดีสิ เพราะอะไร เพราะมันไม่ใช่ เห็น
ใหม่ นี้อวิชายังอยู่ในหัวใจ ยังไม่รู้ตามความเป็นจริง ไม่รู้ตามความเป็นจริง คิดว่าไง คิด
ว่าการอดอาหารนี่จะเป็นธรรม เป็นทางที่จะเข้าไปถึงสัจธรรม แต่เพราะว่าในสมัย
พุทธกาลมีลัทธิต่างๆ เรื่องการทำความเพียรอุกฤษฏ์นี้ มันมีอยู่อย่างนั้น แต่พอไปทำเข้า
มันก็ไม่ใช่เห็นใหม่ เพราะ! เพราะอดอาหารเพื่ออดอาหารไป อดอาหารนั้นเป็นความ
เพียร แล้วกัณฺหมหายใจเห็นใหม่ คิดว่ากิเลสมันคงอยู่ที่ลมมั้ง กัณฺหมหายใจ ไม่หายใจเข้า
ไม่หายใจออกเลย กถลมหายใจไว้ ทั้งหมดเลยนะ จนสลบไปถึง ๓ หน คนเราไม่หายใจ
มันก็ต้องตาย แต่นี่ฟื้นขึ้นมาได้ไม่ตาย เพราะอะไร เพราะว่าท่านต้องเป็นองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน นี่แหละบ่อของกิเลส บ่อของอวิชาเห็นใหม่

นี่บ่อของอวิชาไม่ตามความเป็นจริงเพราะอะไร เพราะกิเลสไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย
กิเลสมันอยู่ที่หัวใจ หัวใจของสัตว์โลกต่างหาก พาเกิดพาตาย หัวใจของสัตว์โลกเกิด
ในวิภูวน เกิดในภพชาติต่างๆ นี่หัวใจพาเกิด ตัวพาเกิดนั่นคือตัวหัวใจ กิเลสอยู่ที่นั่น

ต่างหาก เพราะเรามาเสวยภพเสวยชาติแล้ว เราถึงได้ร่างกายของมนุษย์มาเห็นใหม่ ได้ร่างกายของมนุษย์มาแล้ว เราไปทรมาณที่ร่างกายของมนุษย์เพราะเราไม่เข้าใจ ความไม่เข้าใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรมาณร่างกาย ทั้งอาหารการกินก็ไม่ให้กิน แม้แต่ลมหายใจเข้าออกก็ไม่หายใจเข้าออก นั่นนะทำผิดที่เห็นใหม่ นี่อวิชา ปัจจยา สังขารา อวิชาทำเพราะความไม่เข้าใจ บ่อของอวิชา

บ่อของอวิชาคืออวิชาหลอกใจ อวิชาขุดบ่อล่อให้ตกไปในบ่ออวิชานั้น อวิชา เราก็ตกลงไปในบ่ออวิชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตกมาก่อน แต่ก็แก้ได้ แก้ได้ด้วย สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของร่างกาย ไม่ใช่เรื่องของที่อยู่ของกิเลส ที่อยู่ของกิเลสอยู่ที่หัวใจ ต้องไปชำระกันที่หัวใจ ถึงกลับมาทำอาปานสติเห็นใหม่ กำหนดเข้าไป ทำความสงบเข้าไป แล้วค้นคว้าเข้าไปที่อยู่ของกิเลส ที่อยู่ของกิเลสอยู่ที่หัวใจเห็นใหม่ จับที่หัวใจสาวเข้าไปที่หัวใจ สาวเข้าไปที่ความรู้สึก ความรู้สึกนั้นย้อนกลับไปอดีตชาติเห็นใหม่ นั่นบุพเพนิวาสานุสติญาณ

สาวเข้าไป สาวเข้าไปก็ยังไม่ใช่ ความไม่ใช่เพราะอะไร เพราะเป็นอาการ เป็นขั้น เป็นอาการของใจไม่ใช่ตัวของใจเห็นใหม่ ตรงนี้จะเป็นบ่อล่อ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่คิดตรงนั้น ย้อนกลับเข้าไปเรื่อยเข้าไปอีก จูตูปปาตญาณก็เป็นเครื่องทำให้เป็นอดีตอนาคตเห็นใหม่ อดีตทำให้รู้อดีตชาติ อนาคตความเกิดตายที่ไหน มันไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา ไม่เป็นตามความจริง ถึงว่าย้อนกลับมาอาสวัคชญาณ ชำระตรงที่กิเลสนั้น ชำระกิเลสจนกิเลสขาดออกไปจากใจ นั่นนะเหยียบหัวกิเลส เหยียบหัวอวิชา เหยียบหัวให้อยู่ได้อำนาจของใจดวงนั้น พ้นออกไปเห็นใหม่ กลบบ่อของอวิชาทั้งหมด ทำลายบ่อ ทำลายที่อยู่ของอวิชาทั้งหมดในหัวใจสิ้นไป

ครูบาอาจารย์ของเราเหมือนกัน อดอาหารก็เหมือนกัน ถ้าเราทำการอดอาหาร อดอาหารนี้เห็นใหม่ เป็นอุบายวิธีการ ครูบาอาจารย์กำหนดอดอาหารเป็นอุบายวิธีการ ไม่ใช่อดอาหารเพื่ออดอาหารนะ การอดอาหารเพื่ออดอาหารเห็นใหม่ อดอาหารเพื่อเป็นคุณงามความดี สิ่งที่ว่าเป็นการอดอาหารนั้นไม่ใช่ทาง แต่อดอาหารเพื่อเป็นอุบายวิธีการ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้เรื่องเข้าใจเรื่องของอวิชา ความหลงของใจนี้มันเป็นความละเอียดอ่อนมาก ถึงบัญญัติไว้เลยนะว่าไม่ควร ไม่ให้ออดอาหาร เพราะพวกเรานี้มันโง่เขลาเบาปัญญา ผู้ที่โง่เขลาเบาปัญญาถ้าทำก็ต้องทำอย่างนั้น อดอาหารก็ต้อง มันเป็นทางที่ว่ามันเป็นวัตถุ มันเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ง่าย เราก็จะอดอาหารจะทำอย่างนั้นไป

แล้วมันก็จะไม่ใช่ความเพียรที่จะเข้าไปชำระกิเลสได้ ถึงบัญญัติไว้ว่าห้ามอดอาหาร ห้ามอดอาหารนะ

แต่ครูบาอาจารย์ของเราสอนอาหาร อดอาหาร เพื่อเป็นอุบายเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ในพระไตรปิฎกว่า ห้ามอดอาหาร แต่ถ้าเป็นอุบายวิธีการ ตถาคตอนุญาต อนุญาตให้เป็นอุบายวิธีการ ไม่ใช่อนุญาตให้ออดอาหารเพื่อเป็นการอดอาหารนะ อดอาหารเพื่ออุบายวิธีการ เพื่อที่จะสาวเข้าไปหาใจใจ อดอาหารเป็นอุบายเท่านั้น แล้วทำความสงบเข้าไปที่ใจ แล้วไปจับต้องทำความสงบตรงนั้น จับต้องหัวใจนะ สติปัญฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้าจิตนิสัยของสัตว์โลกบางคนไม่เหมือนกัน ถ้าเห็นกายก็สาวที่กาย พิจารณากันที่กาย ถ้าสาวถึงที่เวทนาก็ต้องพิจารณากันที่เวทนา อยู่ที่มีการจับต้องได้ การสาวได้ เหมือนกับการใช้เงินนะ แล้วแต่ชาติต่างๆ เห็นใหม่ สมมุติว่าเงินต่างกัน ชาติไทยใช้เงินบาท ทางยุโรปเขาใช้เงินดอลลาร์ เงินแต่ละอย่างนั้นเห็นใหม่ สมมุติแต่ละอย่าง ถ้าเขามีอยู่ในประเทศนั้น เขาก็ใช้เงินของเขาตามประเทศของเขา

อันนี้ก็เหมือนกัน จิตนิสัยของใจ ถ้าใจมันจับต้องด้วยกาย ด้วยเวทนา ด้วยจิต ด้วยธรรม แล้วแต่ความจะจับต้องได้ ถ้าจับต้องสิ่งนั้นได้ก็คืออำนาจวาสนา ถ้าอำนาจวาสนานั้น วิปัสสนา มันจะเป็นไปได้ ทำอย่างนั้นจนกว่าจะสิ้นสุดขบวนการเหยียบย่ำกิเลส ทำลายกิเลสออกจากหัวใจ เหยียบหัวอวิชชาจนทำลายออกไปหมด แต่เราไม่อย่างนั้นนะสิ พวกเราขุดบ่อล่อใจ อวิชชา ปัจจยา สังขารา ขุดบ่อล่อหัวใจไว้ แล้วเราก็ตกบ่อของอวิชชากัน ตกบ่อของอวิชชานะ เพราะการประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ เราว่าเราประพฤติปฏิบัติ ทำคุณงามความดี ประพฤติปฏิบัติ ใช้ปัญญาใคร่ครวญกันว่าอันนี้เป็นอุบายวิธีการที่จะชำระกิเลสเข้ามาใจ จะชำระกิเลสใช้ปัญญาใคร่ครวญไปเลย ให้พิจารณาไปเลย

การพิจารณาต่างๆ พิจารณาเข้าไปเห็นใหม่ การพิจารณาใช้ความคิด ใช้ความคิดใช้ขั้น ใช้ขั้นที่คิดออกไป กิณขนาดไหนก็แล้วแต่ ใช้ปัญญาหมุนไปขนาดไหนเห็นใหม่ มันเป็นปัญญาของโลกเขา ปัญญาของโลกเขานี้ อวิชชา หัวเราะเยาะ อวิชชาอิม แอ้มแจ่มใส อวิชชาควักมือเรียกเลยให้มานอนจมบุงอวิชชา บุงากิเลส ทำเพื่อจะชำระกิเลส กลับไปนอนบุงบุงากิเลส เพราะอะไร เพราะเวลาทำความสงบเข้าไป เราใช้ปัญญาหมุนเข้าไปขนาดไหน ปัญญาจะหมุนเวียนเข้าไปตัดร่นเข้าไปขนาดไหน มันจะไปอยู่ที่ความสงบของใจ พอใจมันเริ่มสงบเข้ามาเห็นใหม่ เราไม่เคยพบเห็นความสงบ

เราก็ว่าความสงบนั้นเป็นผลไง สิ่งที่เป็นผลมันเว้งว้าง มันมีความสุขขนาดไหน แล้วมันปล่อยวางเข้ามาเป็นสัญญาอารมณ์ สิ่งที่เป็นสัญญาอารมณ์อย่างนี้ แล้วเราเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นผลเห็นไหม

นี่บ่อล่อของวิชา วิชาขุดบ่อล่อ แล้วเราก็จมตกไปในบ่อนั้น แล้วก็กลบฝังตัวเองอยู่ที่บ่อนั้น กลบฝังตัวเองไว้พร้อมเลยอยู่ในบ่อนั้น ไม่ก้าวเดินไปบ่อนั้น เข้าใจว่าตัวเองได้ผลไง ถ้าเข้าใจว่าตัวเองเป็นผลงาน ที่ว่าอันนี้มันเป็นความสงบของใจ มันเป็นความเว้งว้างของใจ อันนี้เป็นผลในการประพฤติปฏิบัติ มันไม่ใช่ธรรม ถ้ามันไม่ใช่ธรรมคนที่ประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ตกกลงไปในบ่อแล้วยังกลบฝังตัวเองไว้พร้อมเลย แล้วก็กลบฝังตัวเอง แล้วก็จินตนาการไปเรื่อยเห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ ก็ต้องว่าใคร่ครวญถึง ๔ รอบเห็นใหม่ ใคร่ครวญรอบหนึ่งก็ปล่อยผลได้ผลไปชั้นตอนหนึ่ง ได้ผลไปชั้นตอนหนึ่ง จนกว่าจะเข้าใจว่าสิ้นสุดของขบวนการการประพฤติปฏิบัติไง นี่วิชาขุดเข้าไปอยู่ในอำนาจของมันนะ แล้วกลบฝังไว้อยู่ที่อำนาจของมัน

แล้วเราประพฤติปฏิบัติเดี๋ยวนี้เป็นอย่างนั้นกันหรือ ครูบาอาจารย์สอนอย่างนี้กันหรือ สอนให้เราพิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไป จิตกำหนด ความรู้ทันให้หมด รู้ตามทันของสติปัญญาให้มันก้าวเดินออกไป พอก้าวเดินออกไป ทำความรู้สึกมันก็ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา อันนี้พอปล่อยวางเข้ามา มันก็เว้งว้างเข้ามา พอเว้งว้างเข้ามาเห็นใหม่นี่พิจารณาแล้ว มีความเบื่อหน่าย สิ่งที่เบื่อหน่ายก็ต้องคลายกำหนด สิ่งที่คลายกำหนดก็ต้องปล่อยวางทุกซ์ เบื่อหน่าย มันเบื่อหน่ายที่ตรงไหน มันเบื่อหน่ายในอะไร

คนเราเห็นใหม่ กินเหล้าเมายาพออิมแปล้ขึ้นมามันก็เบื่อหน่าย ความสัมผัสสิ่งใดมันก็เบื่อหน่าย ถ้าสัมผัสกันมากเสพมากมันต้องเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายนั้นคลายกำหนดใหม่ ความเบื่อหน่ายของเราคลายกำหนดใหม่ เราคิดว่าชีวิตของเราเนี่ย เราพิจารณาของเราเนาะ เราก็เบื่อหน่ายในชีวิตนี้ บางทีเราเบื่อหน่าย ชีวิตนี้มันหนักหน่วง มันน่าเบื่อมาก อยากสลัดชีวิตนี้ทิ้งไป แล้วมันก็เบื่อหน่าย แล้วมันคลายกำหนดใหม่ มันเบื่อทางโลกเขาเห็นใหม่

นี่ก็ว่าเบื่อหน่ายแล้วคลายกำหนด คลายกำหนดแล้วปล่อยวาง ปล่อยวางเป็นวิมุติหลุดพ้น พุดไปเรื่อย มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันเป็นความจำได้หมายรู้ มันเป็นการศึกษาเล่าเรียนมา แล้วก็เป็นการจำเข้ามาอย่างนั้น ถ้าเป็นความจำอย่างนั้น นี่คือบ่อ

กิเลส กิเลสมันขุดบ่อล่อไว้ ล่อไว้ละ แล้วเราก็เดินตกบ่อกิเลสกันไป เดินตกบ่อกิเลส ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วครูบาอาจารย์ก็สอนให้เดินตกบ่อ ตกบ่อแล้วยังกลบฝังตัวเอง กลบฝังตรงไหน กลบฝังตรงที่มันพอใจไง มันเข้าใจว่านี่เป็นผลไง

สิ่งที่เป็นผลมันก็ต้องพอใจเห็นใหม่ ตกบ่อของวิชา แล้วก็กลบฝังตัวเองอยู่ในบ่อของวิชานั้น ไม่ก้าวเดินออกไปในการประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ เพราะมันเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นผล ถ้าสิ่งนั้นเป็นผล มันจะตกอยู่ในบ่อ แล้วมันเป็นผลตามความเป็นจริงไหม ถ้าเป็นผลตามความเป็นจริง ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรม ผู้ที่ปฏิบัติธรรม ธรรมนั้นต้องเป็นสิ่งที่ว่าประเสริฐในหัวใจ จะเห็นคุณค่าของน้ำใจ คุณค่าของธรรมจะเป็นความเป็นใหญ่ มันไม่ขวางธรรมหรอก

แต่ถ้าไปกลบฝังตัวเองอยู่ในบ่อของวิชา มันเข้าใจว่าเป็นธรรม เห็นใหม่ ประพฤติปฏิบัติธรรม เข้าใจว่าเป็นธรรม แล้วก็ขวางธรรมใจ โลกเป็นใหญ่ ทำสรรพสิ่งสิ่งใดเกิดขึ้นมาแล้ว มันจะเป็นเรื่องของโลก โลกนี้จะนำหน้า เรื่องของธรรมแล้วเป็นเรื่องปลื้มก้อย เป็นเรื่องเอาไว้ทีหลัง แต่ถ้าผู้ที่มีธรรมในหัวใจ ธรรมต้องเป็นใหญ่ ธรรมนี้จะเป็นใหญ่ ความใคร่ครวญ การประพฤติปฏิบัติเข้าถึงธรรม ธรรมนี้ต้องเป็นแก่นสาร เป็นสาระ

โลกนี้เป็นเครื่องอยู่อาศัย ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยเท่านั้น ปัจจัย ๔ นี้เป็นเครื่องอยู่อาศัยเพื่อที่จะให้ดำรงชีวิตไปเพื่อการประพฤติปฏิบัติธรรมเห็นใหม่ ถ้าทำตามความเป็นจริงมันจะไม่ขวางโลก แต่ถ้าทำเป็นฝังกลบ เราตกบ่อวิชาแล้ว เข้าใจว่าเป็นธรรมมันจะขวางโลกไป แล้วใจดวงนั้นมันจะไม่เป็นธรรม มันไม่เป็นธรรม ไม่เป็นธรรมเพราะสรรพสิ่งเห็นใหม่ สัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายที่เจริญขึ้น เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วต้องดับไป ความคิดในหัวใจมันต้องเป็นอย่างนั้นแน่นอน ใจทุกดวงที่มันกลบฝังตัวเองไว้ในบ่อของวิชา มันจะต้องเป็นอย่างนั้น มันมีความรู้สึกเป็นอย่างนั้น แต่เพียงแต่ว่ามันจะพูดออกมาหรือเปล่า สัจจะความจริงจะยอมรับความจริงกันหรือเปล่า

ถ้ายอมรับความจริง มรรคผลเป็นอย่างนี้หรือ ความเป็นจริงจะทำให้หัวใจมันคืนรนอย่างนี้หรือ ถ้าหัวใจยังคืนรนอยู่นี้มันจะเป็นมรรคเป็นผลได้อย่างไร ความสงบของใจเห็นใหม่ เราทำเพราะมันเป็นจินตนาการ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ความคิดในปัญญาที่หมุนเวียนเข้ามา นี้ มันปัญญาอบรมสมาธิ ครูบาอาจารย์ก็กันไว้เห็นใหม่ อุดสำห

บัญญัติไว้ ลีขิตไว้ สอนไว้ ให้เราก้าวเดินตามว่าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ความที่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ความสงบของใจเข้ามา แล้ววิชามันขุดบ่อล่อยังงี้ มันล่ออยู่นั้น เพราะอะไร เพราะเราไม่สามารถเดินเข้าไปเห็นตัววิชาได้

ถ้าเราเดินเข้าไปเห็นตัววิชาได้ มันจะเป็นการเดินเข้าไปเจอขั้นๆ ขั้นอย่างหยาบๆ สิ่งที่เป็นหยาบๆ มันยึดตัวตนไว้เห็นใหม่ สิ่งที่ยึดตัวตนไว้นั้นนะ ถ้าเราก้าวเดินเข้าไป เราจะเข้าไปเจอ ถ้าเราไม่ก้าวเดินเข้าไป เราจะไม่เจอ การวิปัสสนาการคิดด้วยปัญญาทั้งหมด มันเป็นความจำ มันเป็นความจำเป็นของยืม ยืมมาจากครูบาอาจารย์เห็นใหม่ การยืมมาครูบาอาจารย์ เพราะว่าเกิดความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายอย่างนั้น มันเป็นความเบื่อหน่ายของโลก คำว่าความเบื่อหน่ายมันเป็นโหวหาร มันเป็นคำพูด แต่ความเบื่อหน่ายจริง มันจะเกิดขึ้นอย่างนั้นได้อย่างไร ความเบื่อหน่ายจริงมันต้องเกิดในการต่อสู้เห็นใหม่

ในการต่อสู้ ในการใคร่ครวญ ในการจะเข้าไป ข้ามบ่อของวิชาเข้าไปนะ ต้องทำความสงบของใจแล้วต้องยกขึ้น ยกขึ้น กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้าเห็นอย่างนั้น มันถึงจะเป็นงานชอบ สิ่งที่เป็นงานชอบ การค้นคว้า มันจะต้องมีการค้นคว้า การพบเห็นเรื่องของกิเลส เรื่องของขั้นๆ มันจะมีการเริ่มต้นสาวสืบเข้าไป แล้ววิปัสสนาเข้าไปใช้ปัญญาหมุนเวียน หมุนอยู่นั้น หมุนในการใคร่ครวญอยู่อย่างนั้น ลืมลูกคลุกกลานนะ ความว่าลืมลูกคลุกกลานเพราะเป็นการต่อสู้ งานในเมื่อธรรมกับกิเลสต่อสู้กันแล้ว มันจะต้องมีการต่อสู้กัน ต่อสู้กันด้วยปัญญา ปัญหานี้ได้ความสงบของใจเป็นเครื่องหนุน

ถ้าปัญหานี้ไม่มีความสงบของใจเป็นเครื่องหนุน จะเป็นเรื่องของโลก จะเป็นเรื่องของบ่อวิชา มันจะเป็นบ่อของวิชา เราจะตกอยู่ในบ่อนั้น ไม่สามารถก้าวเดินพ้นจากบ่อนั้นเข้าไปเจอตัววิชาได้ มันต้องก้าวพ้นจากบ่อนั้นเข้าไป ถึงจะไปเจอตัววิชา ตัววิชาอาศัยอะไร อาศัยขั้นๆ ออกหาเหยื่อ ขั้นๆ คือความคิด ความปรุง ความแต่งเห็นใหม่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือถ้ามันเกาะเกี่ยว มันก็เกาะเกี่ยวเรื่องของกายเห็นใหม่ เห็นกายก็ได้ เห็นเป็นจิต เห็นเป็นเวทนา เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ เพราะมันอยู่ที่จริตนิสัยของสัตว์โลก มันอยู่ที่ความคิด มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของผู้ที่เข้ามา

ถ้าจับต้องได้ การจับต้องได้นี้เป็นเรื่องงานที่ใหญ่โตมาก เพราะเราจับต้องไม่ได้นี้ เราถึงตบ่อของอวิชชาอยู่ตลอดเวลา เพราะการจับต้องเรื่องของอวิชชา เรื่องเครื่องมือที่ อวิชชาเอามาใช้หาเหยื่อนี้ เราจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ เราถึงไม่จับ ไม่สามารถเข้าไปถึงเชื้อโรค โรคที่อวิชชามันอาศัยสิ่งนั้นออกมา เพราะเราจับต้องไม่ได้ มันถึงตบ่อของอวิชชา ใน เมื่อตบ่อของอวิชชาลงไป มันก็เว้งว่างนะ ความเว้งว่างเห็นใหม่ ภวังค์ ทำความสงบ ของใจ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มันจะลงสงบเข้าไปเรื่อย สงบเข้าไปเรื่อย มันจะมี สติสัมปชัญญะพร้อมไปโดยตลอด ความสงบของใจ สัมมาสมาธินี้ สติจะไม่ขาดช่วงเลย จะลึกขนาดไหน จะกว้างขนาดไหน มันจะมีความรุ่มเย็นไปตลอด แล้วจับความรู้สึกนี้ ตามไปตลอด ตามไปไม่มีขาดวรรคขาดตอน ความเป็นสติเลย

แต่ถ้าตบกวังค์เห็นใหม่ เวลานั้นๆ ไปนี้กำหนดพุทโธๆ ไป หรือใช้ปัญญา ไคร่ครวญไป มันจะหายวับไปเลย วับไปมันก็เหมือนคนเคลิ้มหลับไป นั่นแหละตบกวังค์ เห็นใหม่ การตบกวังค์นี้หายไปเป็นชั่วโงมๆ ก็ได้ แล้วพอรู้สึกตัวขึ้นมาเหมือนกับคนตื่น จากหลับ ออกมาจากภวังค์ นั่นแหละตบกวังค์ อันนี้ก็เหมือนกันตบ่ออวิชชา ตกลงไป ในภวังค์นั้น ถ้าตกลงไปในภวังค์นั้น นั่นมันยังหายบายๆ

แต่นี้มันจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ ความจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ มันซุกซุกหาจำเลยไม่ได้ การ ซุกซุกหาจำเลยไม่ได้ เริ่มงานไม่ได้ การสาวไปหางานเห็นใหม่ นั่นคือการท่องบ่น จะ เป็นการท่องบ่นเรื่องกาย เรื่องจิต เรื่องสมาธิ ท่องบ่นกันไปเห็นใหม่ เรื่องกระดูก เรื่อง ตับ ไต ม้าม ปอด ก็ว่ากันไป ท่องกันไปว่ากันไป แต่มันไม่เป็นความจริง ความท่องกัน ไปนั้น มันก็ท่องได้ มันเป็นภายนอก มันเป็นการไคร่ครวญเข้ามา ถ้ามันปล่อยวางเข้ามา นั่นล่ะมันจะตบ่อของอวิชชาทั้งหมดเลย

แต่จนกว่ามันจะสงบเข้าไป ความสงบอันนี้ เราเข้าไปย้อนจับเข้าไป จับตรง อวิชชา จับตรงกาย เวทนา จิต ธรรม จับได้ขึ้นมา นั่นคือวิปัสสนา วิปัสสนาจะเกิดตรงนี้ เกิดตรงนี้ก็วิปัสสนากันไปเรื่อย ความสมาธิหนุนขึ้นไป ปัญญาจะหมุนขึ้นไป พอหมุน ขึ้นไป ปัญญาจะเกิดขึ้น มันความปัญญาหมุนขึ้นไป มันก็ไคร่ครวญขึ้นไป นี่เป็น วิปัสสนา ถ้าเป็นวิปัสสนา ก้าวข้ามบ่อไป จนถึงตัวอวิชชาแล้วทำลายกัน ทำลายกัน ต่อสู้ กัน วิปัสสนาด้วยปัญญา ปัญญาหนุนด้วยสัมมาสมาธิ ถมบ่อนั่นไง

ความคิดความพิจารณาเข้าไป เป็นความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดอันนี้เป็นความคิดของสัมมาสมาธิหนุนขึ้นมา มันจะวิปัสสนาเข้าไป มันจะใช้ปัญญาใคร่ครวญแยกแยะออก ความแยกแยะว่าสิ่งนั้นเป็นไปตามความเป็นจริงของเขาไหม ตัวตนเกิดจากสิ่งใด ความยึดมั่นถือมั่น เกิดจากตรงไหน มันพิจารณาเข้าไป แล้วมันจะแยก มันจะปล่อย ปล่อยเห็นใหม่ ความปล่อยนั้น ถมไปที่บ่อ ถมไปเรื่อย ถมไปเรื่อยจนบ่อนั้นเต็มเห็นใหม่ บ่อนั้นเต็มเป็นเนื้อเดียวกัน การเข้าออก การวิปัสสนามันจะง่ายขึ้นเพราะไม่ต้องข้ามบ่อเข้าไปแล้ว นี่ความชำนาญจะเกิดขึ้นขนาดนั้น

ความชำนาญเกิดขึ้น การวิปัสสนาเกิดขึ้น การต่อสู้เกิดขึ้นด้วยปัญญาเกิดขึ้น หมุนเวียนกันเข้าไปตลอดเวลา นี่คือนานใจ นี่คือน้อมสมาธิ นี่คือน้อมอริยสังขาร นี่คือน้อมปัญญาในการชำระกิเลสเห็นใหม่ นี่คือน้อมนามยปัญญา น้อมนามยปัญญาหมุนเข้าไป หมุนเข้าไป ชำระเข้าไปบ่อยเข้าๆ บ่อยเข้าจนกว่ามันจะขาดออกไป ต้องขาดออกไป มันเป็นความเบื่อหน่าย ความเห็นจริง ความเห็นว่ามันเป็นความไม่เที่ยงจริง ความเห็นว่าตัวตนนี้มันเป็นของหลอกจริง มันเป็นของหลอก ความเห็นซึ่งๆ หน้าว่ามันเป็นความไม่จริง มันเป็นของหลอกหลวง มันสลัดทิ้งต่างหากละ มันจะไปเบื่อหน่ายตรงไหน มันสลัดทิ้งของมันเอง สลัดออกไปเลยนะ

นั่นคือขณะจิตที่มันเป็นไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต มันจะแยกออกจากกัน ความรู้ที่นี่ ความรู้ของจิตที่เบื่อหน่าย ความรู้ของจิตที่ปล่อยวางกิเลสเห็นใหม่ ไม่ใช่ว่าเบื่อหน่ายแล้วก็คลายกำหนด แล้วก็ปล่อยวาง เอาอะไรปล่อยวาง มันปล่อยวางเฉยๆ แต่ไม่มีสิ่งใดปล่อยวาง ไม่มีสิ่งใดเห็น ไม่มีสิ่งใดวิปัสสนา แล้วไม่มีสิ่งใดคลายออกมา คลายกำหนด คลายความเบื่อหน่ายออกไป แล้วหลุดออกมาเห็นใหม่ ความหลุดออกมาอันนี้ จิตที่มันเว้งว้างออกมา หลุดออกมาจากอริยสังขาร หลุดออกมาตามความเป็นจริงนี้มันถึงเป็นตามความเป็นจริงเห็นใหม่

ขั้นอย่างหยาบ ขั้นอย่างกลาง ขั้นอย่างกลางก็เหมือนกัน ขั้นอย่างกลางก็บ่อ อวิชาเหมือนกัน ระหว่างขั้นกับจิต ขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ในเมื่อขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ระหว่างที่มันสืบทอดออกมาเห็นใหม่ มันออกมาแล้ว มันใช้เป็นอารมณ์ขึ้นมา เพราะจิตเวลามันใช้ขั้นออกมา มันกระทบอะไรมันก็เป็นอารมณ์ขึ้นมา สิ่งที่เป็นอารมณ์ขึ้นมา มันใช้อะไร แล้วสิ่งต่อไปข้างหน้านั้น มันถึงเป็นเครื่องกั้นเราไว้ไง เพราะ

อารมณ์เป็นเรา เราเป็นอารมณ์ ความรู้สึกเป็นเรา ความรู้สึก ความชอบใจ ความพอใจ ความคิด ความต้องการต่างๆ เป็นเราทั้งหมด

สิ่งที่เห็นเราเห็นใหม่ เราก็ต้องสงวนตัวเรา พอเราสงวนตัวเรา เราถึงจะไปทำงานอะไรที่มันถูกต้องขึ้นมา เราจะไปทำงานที่ถูกต้องขึ้นมา มันก็เป็นเนื้อเดียวกัน นี่ไงทำ ความสงบตรงนี้ไง ทำความสงบเข้าไปเพื่อมันจะให้ขั้นกับจิตนี้มันแยกออกจากกันชั่วคราว พอแยกออกจากกันชั่วคราวนี้ เราก็ยกขึ้น ยกหัวใจนี้ขึ้นวิปัสสนา ถ้ายกหัวใจนี้ขึ้นวิปัสสนา มันยกขึ้นเห็นใหม่ แล้วถ้ามันยกขึ้น ยกขึ้นในอะไร มันต้องยกขึ้นในกายหรือในจิต ถ้ายกขึ้นนี้จับต้องได้ มันถึงเป็นงานขึ้นมา แต่ก่อนจะยกขึ้น ตอนนี้น้ำมันตบ่อตบ่อ บ่อของอวิชชาจะขวางไปทุกช่วงงาน บ่อของอวิชชาต้องการให้สัตว์โลกอยู่ในอำนาจของมัน

สัตว์โลกนี้ต้องอยู่ในอำนาจของพญามารเห็นใหม่ พญามารนี้เป็นเจ้าวัฏจักร พญามารนี้ใช้สัตว์โลกนี้เป็นที่อยู่อาศัย เราเกิดมาด้วยบุญด้วยกรรม แล้วเราก็อาศัยชีวิตของเราไปวันหนึ่งๆ สัตว์โลกเราดำรงชีวิตอยู่ แต่มารนี้มันอาศัยในชีวิตของเราอีกชั้นหนึ่งเห็นใหม่ มันอาศัยอยู่ในจิตของเรา มันควบคุมความคิดเราทั้งหมด ดังนั้นทุกอย่างก็ต้องเป็นมันทั้งหมด สิ่งที่เป็นมัน มันก็ขุดบ่อล่อเอาไว้ทั้งหมดเลย แล้วเราก็เดินตกหลุมตบ่อมาตลอด เราตกในบ่อมาตลอด แล้วเราก็ก้าวข้ามพ้นจากบ่อนั้นไม่ได้

เราถึงจะต้องพยายามทำความสงบของใจเข้ามา พื้นฐานของสมถกรรมฐาน ถ้าเป็นสมถกรรมฐานงานมันจะเป็นงานชอบ ถ้าไม่เป็นสมถกรรมฐาน งานนั้นเป็นงานคาดงานหมาย การวิปัสสนาที่ว่าวิปัสสนาไปเลยนั้นเป็นการคาดเป็นการหมาย ถ้าวิปัสสนาไม่ได้เห็นใหม่ ถ้าวิปัสสนาไม่ได้ ถ้ามันพิจารณาไม่ได้ มันขาดไปชั้นหนึ่ง มันจะเลื่อนเป็นมรรค ๒ มรรค ๓ มรรค ๔ ขึ้นไม่ได้ มรรค ๑ มรรค ๒ มรรค ๓ มรรค ๔ มรรค ๔ ผล ๔ ใจ มันจะก้าวเดินขึ้นเป็นมรรค ถ้าอันแรกนี้มันไม่ผ่าน เห็นใหม่ อันแรกอันที่ว่าพิจารณาตัวตน ขั้นหยาบๆ นี่มันไม่ผ่านออกไป มันก็อยู่แค่นั้น

แล้วมันก็เป็นสัญญาอารมณ์อยู่อย่างนั้น ใจพอเป็นสัญญาอารมณ์อยู่อย่างนั้น มันก็หมกอยู่อย่างนั้น แล้วความคาดความหมาย มันคาดหมายได้ คาดหมายเป็นมรรค ๔ ผล ๔ เป็นไง แต่มันไม่เป็นธรรม ตามความเป็นจริง มันสำคัญตรงนี้ ถ้าตรงนี้มันเข้าทาง ผู้ที่อยู่ในวิภูวน เหมือนสัตว์อยู่ในกลางทะเล มันต้องพยายามประคองตัวเองไว้ใน

มหาสมุทรนั้น เพื่อให้ชีวิตนี้หมุนเวียนไปเห็นใหม่ แล้วเกิดตาย เกิดตายนี้เหมือนเต่า ถ้าเกิดโผล่ขึ้นมาที่เข้าถึงในบ่วงนั้นก็เกิดเป็นมนุษย์ ถ้าไม่เกิดเป็นมนุษย์ แล้วมหาสมุทรมันกว้างขนาดไหน แล้วบ่วง บ่วงขนาดนั้น แล้วเต่า เต่าโผล่จากทะเล ชีวิตนี้เป็นแบบนี้

ชีวิตของเราในวัฏวนเห็นใหม่ บ่อของอวิชา บ่ออย่างใหญ่ บ่อในวัฏณะมันใหญ่ขนาดนั้น แล้วเราเกิดตาย เกิดตาย แล้วเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ มันโผล่ขึ้นมาอย่างนั้น มันถึงได้วนกลับมาหาการประพลติปฏิบัตินี้ไง ถ้ามันคิดถึงว่าบ่อมันใหญ่ขนาดนั้น เราเวียนตายเวียนเกิด ความคิดคนเราเวียนอยู่ในบ่ออวิชาอย่างนั้น มันก็เป็นบ่ออยู่อย่างนั้น มันทำให้เราเป็นบ่อในวัฏณะ แล้วเรานี้เราจับ เราข้ามบ่อขึ้นมา ถ้าข้ามบ่อได้ มันจะข้ามพ้นจากขั้นตอนมาได้ ถ้าข้ามบ่อไม่ได้ มันเวียนอยู่ในนั้น แล้วก็จินตนาการอยู่อย่างนั้น จินตนาการอย่างนั้น ในหัวใจนั้นหมกมุ่นอยู่อย่างนั้น แล้วมีความทุกข์อยู่อย่างนั้น บ่อของวัฏณะ บ่ออวิชาอย่างใหญ่ที่ควบคุมหัวใจไว้ แล้วเราพยายามกลบ กลบ กลบ ทำความสงบของใจกลบบ่อนั้นให้ได้ แล้วสืบทอดเข้าไป

ขั้นที่ ๒ ก็เหมือนกัน มรรคที่ ๒ จะเกิดขึ้น เพราะมรรคแรกนี้เราทำมาประสบผลสำเร็จ มรรคขั้นแรกเราแยกชั้นธ้อย่างหายออกไป ชั้นนี้เป็นชั้น จิตเป็นจิตเห็นใหม่ ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ เห็นใหม่ ตัวตนในการยึดมั่นถือมั่นจะปล่อยวางออกไป ถ้าก้าวเดินจากนี้ขึ้นไป มรรคที่ ๒ มันจะเกิดขึ้น มรรคที่ ๒ จะเกิดขึ้นก็ต้องพยายามถมบ่อเข้าไป ถมบ่อเข้าไปหาตัวจิตให้ได้ ถมบ่อเข้าไปหาตัวจับต้องตัวกายให้ได้ กาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน เพราะใจนี้อาศัยกายนี้อยู่เท่านั้น ในหัวใจก็อาศัยชั้นเป็นอารมณ์ความรู้สึก ถ้าชั้นนี้มันก็เกี่ยวเนื่องกับกาย ยึดกายแล้วก็คิดออกไปข้างนอกเห็นใหม่ ย้อนกลับเข้ามาทำความสงบ แล้วย้อนกลับเข้าไปถมบ่อของอวิชาเข้าไป จับต้องได้

จับต้องได้นี้เป็นงานอย่างหนึ่ง งานขุดคุ้ย งานหากิเลสนี้เป็นงานอย่างหนึ่ง การจับต้องได้นี้ มันไม่ใช่จะไปท่องบ่นเอาเฉยๆ ถ้าเราท่องบ่นเอาเฉยๆ นั้น อวิชามันหลอก อวิชาขุดบ่อต่อเราไว้ แล้วเราก็ต่องบ่นของเราอยู่อย่างนั้นเห็นใหม่ คำบริกรรมนี้ท่องบ่นอยู่เฉยๆ มันเป็นการท่องบ่นอยู่เฉยๆ แต่การจับต้องได้ จิตนี้มันจับต้องกิเลสได้ มันเป็นการจับต้องได้จริงๆ สิ่งที่จับต้องได้นั้นก็เป็นงาน เป็นงานก็ต้องต่อสู้ ปัญญาต้องเกิด ต้องหมุนเวียนออกไป ทำต่อสู้อันออกไปเหมือนกัน ปัญญาหมุนไปขนาดไหนก็แล้วแต่

มันจะถ่มบ่อเข้าเรื่อยๆ ถ้ามบ่อเข้ามาเรื่อย บ่อมันจะเต็ม จนเต็ม จนมันซัยภูมิการรบกัันระหว่างธรรมกับกิเลสไง

ถ้ามบ่อนั้นไม่เต็มเห็นใหม่ เราต้องโคดข้ามไปโคดข้ามมา โคดข้ามเข้าไปนะ โคดข้ามบ่อนั้นเข้าไปเพื่อจะชำระกิเลส เพื่อที่จะสะสางกิเลสออกจากหัวใจของเรา เพราะหัวใจของเรามันขุดบ่อไว้เอง มันล่อให้เราตกไปในบ่อนั้นเอง มันทำให้งานนี้ไม่เดิน งานของเราไม่เดินไปเพราะเราตกหลุมตกบ่อไปตลอดเวลา แต่ถ้าเราก้าวเดินเข้าไป มันจะเป็นงานของเราขึ้นมา งานจะเป็นงาน ถ้าเป็นการพบเห็นการจับต้องได้ซึ่งๆ หน้า งานจะไม่เป็นงานเลย ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะไม่พอเห็นใหม่ มีสติสัมปชัญญะไม่พอ แล้วสัมมาสมาธิไม่พอ มรรคมันจะไปได้อย่างไร

มรรค ๘ มรรค ๘ เห็นใหม่ มักจะสามัคคีหมุนเวียนจนกว่ามันจะสามัคคี มันรวมตัว มรรคนี้รวมตัวสามัคคีกันนะ สามัคคีกันแล้วทำลาย ทำลายอวิชชาออกจากขั้นนั้นไป นั่นนะทำลายเข้าบ่อเข้า เพราะทำลายเข้าไปทีแรก มันก็หลบอยู่ตลอดเวลา หลบอยู่ในนั้นนะ หาทางต่อสู้อัดลุดออกไปเพื่อจะหาทางเอาชนะธรรมเห็นใหม่ ธรรมกับกิเลสถึงต่อสู้กันเห็นใหม่ แล้วธรรมเกิดขึ้นจากไหน ธรรมเกิดขึ้นจากเราพยายามสะสมขึ้นมา สัมมาสมาธิเราก็ต้องหาเป็นต้นทุนไว้ก่อน คั่นคว่าจนจับต้องได้ งานนี้เป็นงานชอบ งานชอบก็วิปัสสนาเข้าไป หมุนเข้าไป ธรรมเกิดจากความจงใจ

ธรรมคืออาการของใจที่สร้างขึ้น อาการของใจที่สร้างขึ้นมาแล้วเป็นนามธรรมก็จริงอยู่ แต่มันพยายามใช้บ่อเข้า มันจะเห็นเป็นรูปธรรมเลยนะ ความเห็นว่าเป็นรูปธรรมในการต่อสู้กับกิเลส จะเห็นชัดเจนขนาดนั้น มันต่อสู้กับกิเลส ต่อสู้เพราะเราเข้าไปต่อสู้แล้วมันเหนื่อยมาก งานภายในใจ การวิปัสสนาไปใช้พลังงานไปเต็มที่แล้ว มันก็จะอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง กลับมาทำความสงบ กลับมาทำความสงบแล้วเข้าไปเห็นใหม่ นี่ การทำความสงบ การต่อสู้บ่อเข้า ความคิดของเรา เวลาคิดข้างนอกนี้มันเป็นความคิดหยาบๆ ความคิดโดยใช้สมอง ความคิดของปัญญาเกิดขึ้นนี้ มันเป็นปัญญาของใจ ปัญญาของใจไม่ใช่ปัญญาของสมอง ปัญญาของสมองเป็นสัญญา เป็นความคิด ความจำ ความเทียบเคียง

แต่ปัญญาการชำระกิเลสนี้เป็นปัญญาซึ่งๆ หน้า มันเป็นความคิดซึ่งหน้า เรายังไม่ได้หลักได้เกณฑ์ เรายังไม่เห็นตรงนี้หรือ ถ้าวเราได้หลักได้เกณฑ์ มันจะเห็นความ

เป็นไปของอาการของใจ อาการของใจคือ ความคิดที่ว่ามันหมุนไปนี้ มันจะเห็นอย่างนั้นจริงๆ เห็นอย่างนั้นเพราะเราสร้างขึ้นมา แล้วถมบ่อไปเรื่อยๆ ถมบ่อไปเรื่อยๆ ถมจนกว่าบ่อนั้นจะเต็ม บ่อนั้นเต็มนะ การต่อสู้อย่างขึ้นเรื่อย นี้ธรรมชาติจะชนะเพราะอะไร เพราะพื้นฐานเริ่มเกิดขึ้นไง แต่เดิมเราจะต่อสู้ขึ้นมา ธรรมชาติมันสร้างยาก กิเลสมีโดยธรรมชาติของมัน แต่ธรรมกว่าจะสร้างขึ้นมาเห็นใหม่ สร้างขึ้นมาแล้วยังต้องวางสะพาน วางเพื่อจะข้ามบ่อ เพื่อจะไปชำระกิเลสเห็นใหม่

การวางสะพานได้ การค้นคว้าได้ การจับต้องกิเลสได้ เป็นงานอันประเสริฐทั้งหมด เป็นงานในการประพฤติปฏิบัติ เป็นงานค้นคว้าของเรา เป็นงานของตนที่จะเอาชนะตน ถ้าตนจะเอาชนะตนขึ้นมาได้ต้องเป็นงานอย่างนี้ ถ้าตนไม่เอาชนะตนเห็นใหม่ มันก็ตกหลุมตกบ่อสิ ตกบ่อแล้วก็ยังกลบฝังตัวเองอยู่อย่างนั้นอีกหรือ กลบฝังตัวเองนะ กลบฝังตัวเองหมายถึงความเข้าใจว่าตนเองผ่านไ้ ความเข้าใจว่าตนเองผ่านจากขั้นตอนนี้แล้ว เป็นความเข้าใจมันไม่ใช่เป็นความจริง ถ้าเป็นความเข้าใจเพราะเข้าใจว่าผ่านแล้ว มันก็จะไม่ก้าวเดินต่อไป

ถ้าเข้าใจว่าตนเองยัง เห็นใหม่ ไม่สุขเอาเผากินเห็นใหม่ ไม่เข้าใจว่าตัวเองสิ้นงานแล้วเห็นใหม่ มันจะปล่อยวางขนาดไหน ก็ข้ามมันเข้าไป ทำมันอยู่เข้าไป ไม่สุขเอาเผากินหนึ่ง เป็นคนละเอียดรอบคอบหนึ่ง ไม่ทำแบบหยาบๆ ทำแบบหยาบๆ เดี่ยวมันตีกลับใจ พอมันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมเห็นใหม่ เราเจริญขึ้นไปแล้วมันเสื่อมลงมา เสื่อมถอยลงมา ความคิดของเรามันเสื่อมถอยลงมา นั่นแหละกลบฝังตัวเอง ตกในบ่อของอวิชาแล้วกลบฝังตนเอง มันไม่เต็มเห็นใหม่ เพราะบ่อมันยังอยู่ มันกลบฝังตนเองได้เห็นใหม่

ในภาคปัญญา เราพิจารณาไปเรื่อยๆ บ่อมันจะตื้นขึ้นมาเรื่อยๆ ตื้นขึ้นมาเรื่อยๆ ตื้นเพราะอะไร ตื้นเพราะอุปาทานมันน้อยลง ความเข้าใจมันมากขึ้น ใจงานมันคล่องขึ้น ใจคนเคยทำงาน คนผ่านงานมามากชำนาญในงานนั้น นี่ก็เหมือนกัน ความชำนาญในการวิปัสสนาในขั้นธออย่างกลางนี้ วิปัสสนาจนเต็มที เต็มที่ซ้าแล้วซ้าเล่า มันจะขาดออกจากกัน ธาคูจะเป็นธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ กับ ดิน น้ำ ลม ไฟ จิตก็เป็นจิตจะแยกออกจากกัน ถ้าพิจารณาจิตแล้วเหมือนกัน จิตมันจะปล่อยร่างกายปล่อยหมดเลยนะ ปล่อยขาดออกไปจากใจ ไม่ใช่เบื่อหน่าย มันขาดออกไป

แต่คำว่าเบื่อน่ายนี้มันเป็นโหวหาร เป็นการสื่อกันไวมันเห็นตามความเป็นจริง แล้วมันเบื่อน่าย มันคล้ายกำหนด ความคล้ายกำหนดนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดว่ามันเบื่อน่าย แต่คำพูดอย่างนั้น แล้วเราก็ใช้คำพูดนั้นว่าเบื่อน่ายๆ เราก็ว่าเราเบื่อน่ายไง ถ้าเบื่อน่าย เหตุของความเบื่อน่ายอยู่ไไหน การท่องจำอย่างนั้นเบื่อน่ายหรือ เด็กมันท่องจำสูตรในการศึกษาวิชาซีพของเขา เขาท่องมากยิ่งกว่านี้อีก ทำไมเขาไม่เห็นว่าเขาเป็นประโยชน์อะไรขึ้นมา เขาใช้ป็นวิชาซีพ เป็นเรื่องของวิญญูะ เป็นเรื่องของการสะสมเห็นใหม่ การท่องบ่น การท่องเรื่องของกายสติ เรื่องของกายเห็นใหม่ เรื่องเล็บผม ขน เล็บ ฟัน หน้ง ท่องกันไป ท่องกันไป

ความเห็นจริงๆ ไม่ใช่การท่อง การท่องนี้เป็นการท่องจำกันมา แต่ความเห็นจริงขึ้นมา มันจะเห็นจริงขึ้นมา แล้วมันจะขาดออกไปจากใจ ความขาดออกไปจากใจนั้นเป็นผลจริง เว้งว่างออกไป เว้งว่างออกไปเลย นี่คือขั้นอย่างกลางขาดออกไปจากใจ พอขั้นอย่างกลางขาดออกไปจากใจ มันก็เหลือขั้นอย่างละเอียดใช้ใหม่ ต้องต่อสูหาขั้นอย่างละเอียดใช้ใหม่ เราต้องพยายามค้นคว้าขึ้นไปเป็นขั้นอย่างละเอียดขึ้นไปเรื่อยๆ ขั้นอย่างละเอียด ฟังสิว่ามันละเอียด ขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ความที่กระทบกันระหว่างขั้นกับจิต

ผู้รู้กระทบขั้น มันถึงว่ามีผู้รู้ ผู้ถูรู้ ถ้ายังมีขั้นอยู่ มีผู้ถูรู้อยู่ มันก็ยังจับต้องได้ เพราะมีผู้ทำให้ถูรู้เห็นใหม่ ถ้ามันยังมีขั้น ถ้าไม่มีขั้น ผู้รู้ก็คือผู้รู้ ไม่มีผู้ถูรู้เพราะมันเป็นผู้รู้เฉยๆ แต่มีขั้นอยู่มันกระทบกันอยู่ ถ้ากระทบขั้น ขั้นนี้มันกระทบกัน มันกระทบกันเกิดจากอะไร เกิดจากจิต จิตกับขั้นนี้ทำงานกัน กระทบกระทั่งกันเป็นอารมณ์ออกมา กายกับจิตแยกออกจากกันแล้ว จิตมันเป็นอิสระของมัน กายเป็นกาย การจับต้องนี้จะจับต้องได้ยากมาก ถึงบอกว่ามันเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน มันต้องพยายามทำ ความสงบเข้าไปให้ลึกซึ้งเข้าไปกว่านั้นอีก ทำความสงบลึกซึ้งกว่าเพื่อที่จะค้นคว้าอันนี้ไง ค้นคว้าเรื่องของขั้นอันละเอียด ถ้าค้นคว้าเรื่องของขั้นอันละเอียดเจอ อันนี้ก็จะป็นงาน

ถ้าค้นคว้าไม่เจอ บ่อนี้ใหญ่มาก บ่อนี้เป็นบ่อของกามภพ บ่อนี้เป็นบ่อของวิญญวน ชั้นหนึ่งเลยเห็นใหม่ วิญญวน กามภพ รูปภพ อรูปภพ กามภพนี้เป็นบ่ออันอย่างใหญ่ มันไม่มีความสามารถจะช่วยตัวมันเอง มันต้องตกไปโดยธรรมชาติของมัน มันรุนแรง ความรุนแรงของอวิชาหลักไสให้หัวใจพอใจกับสิ่งนั้น ความพอใจกับสิ่งนั้นมันก็อยู่ตรงนั้น

มันจะทำความสงบนี้มันก็แบบว่ามันหาไม่เจอ มันจะเว้งว่างหาไม่เจอ หาไม่เจออยู่อย่างนั้น เพราะมันละเอียดอ่อน จนเราสร้างขึ้นมาจากเป็นมหาสติมหาปัญญา สิ่งที่เป็นมหาสติมหาปัญญาเห็นใหม่

การสร้างขึ้นเรื่อยๆ เพราะความเข้าใจของเราว่ามันยังไม่เข้าใจ มันยังไม่เห็นจริงตามนั้น แต่ถ้าความเข้าใจว่าตนเองสิ้นไปแล้ว มันขุดบ่อตั้งแต่ปากทางเลย ไม่ใช่ขุดบ่อล่อไว้ข้างๆ ตัวเขา นะ อย่างชัชฎุมืออย่างเมืองนี้เขาจะขุดคูเมืองไว้ เพื่อที่จะไม่ให้เราเข้าเมืองเขา นี่มันขุดตั้งแต่ปากทาง ตั้งแต่เราเริ่มต้นจับนะ ถ้ามีความเชื่อว่าเรา เป็นความคิดของกิเลสเฝ้าว่าเว้งว่างว่าสิ้นสุดขบวนการของการทำ การประพฤติปฏิบัติแล้ว มันก็จะปล่อยวางของมันอยู่อย่างนั้น มันก็วางได้ สัญญาอารมณ์เป็นอย่างนั้น เป็นการวางของมันเห็นใหม่ การวางที่ว่าวางของอวิชชามันล่อไว้ ล่อตั้งแต่ปากทาง

แล้วถ้าเราถมปากทางนี้ได้ไง เราจะมีทางเข้าไปหาตัวอวิชชาได้ นี่ขั้นอย่างละเอียดนะ ขั้นอย่างละเอียดที่ปิดกั้นไว้ไม่ให้เราเข้าไปเจอ ในความรู้สึกในความเห็นของใจ ไม่ใช่ในความเห็นของสัญญา ในความเห็นของสัญญา ในการคาดการณ์ มันเป็นการคาดการณ์ มันจ้องจินตนาการของมันไปตลอด นั่นมันเป็นบ่อใหญ่ นั่นมันเป็นการคิดคาดการณ์ที่ทำให้เราก้าวเดินไปไม่ได้ โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว การค้นคว้าทำความสงบ มันจะเว้งว่างขนาดไหน เว้งว่างนั้นเป็นผลของกายกับจิตแยกออกจากกัน ความเป็นผลอันนั้น มันเป็นผลอันนั้น แต่กิเลสที่อยู่สูงกว่า มันยังขอกใจอยู่ มันสะกิดใจให้ใจกระทบ ให้มีความรู้สึกออกมาเห็นใหม่

ความที่มีความกระทบให้มีความรู้สึกออกมานั้น มันไปทำให้อารมณ์เราไม่อยู่ในความเป็นจริงหรอก มันทำให้เราต้องมีความขุ่นมัวในใจ ต้องทำให้เราไม่พอใจอยู่ในใจเห็นใหม่ นั่นมันถึงไปทำลายใจไม่ให้สงบไง ถ้าเราขยับขึ้นเป็นงานแล้วมันจะไม่สงบ ถ้าเราถอยมาในผลงานอันเก่ามันจะสงบ มันสงบเพราะตรงนั้น ที่นี้งานอันใหม่มันก็ขอกใจอยู่อย่างนั้น กามภพ ในปากทางของทางที่จะเข้าไป ฌมอันนี้เข้าไป ฌมอันนี้หมายถึงว่าใจมันพอใจออกทำงานไง ถ้าใจมันพอใจออกทำงาน มันจะก้าวเดินขึ้นไปค้นคว้า ถ้าใจมันไม่พอใจออกทำงาน มันจะตกอยู่ในบ่อนั้น ตกอยู่ในบ่อของอวิชชาตั้งแต่ปากทางเลย

ถ้ามันพอใจ ให้พอใจว่างานที่ยังต้องก้าวเดินต่อไปยังมีอยู่ นั่นนะ เริ่มมีความพอใจแล้วจะถมบ่อนั้น แล้วเข้าไปค้นคว้า การค้นคว้าหาขั้นอันละเอียด สิ่งที่อยู่สิ่ง

กระทบให้ถูกรู้อยู่ในหัวใจนั้น มันจะเป็นอารมณ์ขึ้นมาเพราะวิญญานรับรู้มันก็เป็น
 อารมณ์ ถ้าไม่มีวิญญานรับรู้เป็นสังขารปรุงเห็นใหม่ สังขารปรุงแต่ง เกิดดับ เกิดดับอยู่
 อย่างนั้น ถ้าสติมันทันนะ สติสัมปชัญญะทันนี้มันจะเกิดดับ เกิดดับ มันเหมือนกับไม่มี
 เหมือนกับว่าเราไม่มีกิเลสอีกแล้วเลยนะ นั่นบ่อของอวิชาเห็นใหม่ มันล่อใจขนาดนั้น
 ล่อเราไม่ให้เห็นตัวมันใจ มันจะล่อเกิดดับ เกิดดับอยู่อย่างนั้น แล้วอย่างนี้หรือจะเบื่อ
 หน่าย ความเบื่อหน่ายมันไม่ใช่เป็นความเบื่อหน่ายอย่างนี้

ความเบื่อหน่ายมันต้องชำระกัน ต้องให้มีเหตุมีผล ถ้าไม่มีเหตุมีผลเอาอะไรมา
 เบื่อหน่าย เอาความเห็นอะไรมาเบื่อหน่าย มันเบื่อหน่ายด้วยอวิชามันหลอก หลอกกว่า
 เราได้ประพฤติแล้ว เราได้ความเห็นแล้ว เราเบื่อหน่าย เบื่อหน่ายในการทำมาสงบของ
 ใจ เบื่อหน่ายในการก้าวเดินขึ้นไปเฉยๆ งานยังมีอิกมหาศาลนะ งานในการประพฤติ
 ปฏิบัติยังอิกมหาศาล ยังต้องเดินเข้าไป แล้วพยายามจับตรงนี้ให้ได้ คั่นคว่าให้เจอ ถ้า
 คั่นคว่าเจอ มันจะเจอชั้นธอันละเอียดใจ ชั้นธอันละเอียดกระทบอยู่กับใจเห็นใหม่ กาม
 ราคะ ปฏิฆะ อยู่ตรงนี้ ตรงนี้เราต้องพยายามเข้าไปจับต้องได้ มันจะเกิดความตื่นตื่น
 มหาศาล ในการคั่นคว่า

ถ้าในการประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่เคยประพฤติปฏิบัติมา งานการที่คู้ยเขี่ย
 หากิเลสนี้เป็นงานสำคัญหนึ่ง งานในการวิปีสสนานี้เป็นงานสำคัญอันที่สอง ถ้างานใน
 การคั่นคว่าหาไม่เจอ วิปีสสนามันจะไม่เป็นวิปีสสนา มันเป็นความจินตนาการ มันเป็น
 ความนึกของเราไปตลอด มันเป็นเรื่องที่เราสร้างเหตุการณ์ขึ้นมา เหมือนเป่าลวง เป่าลวง
 สร้างเหตุการณ์ไปอย่างนั้น แล้วพลังงานจะหมดไปอย่างนั้นเห็นใหม่ อวิชาหลอกให้
 เราหมุนออกจากการเข้าไปหาตัวอวิชา ถ้าเราหมุนเข้าไปนี้ มันจะหมุนเข้าไป ถ้าเรา
 หมุนเข้าไป ต้องใช้พลังงานของเราเข้าไป ถ้ามีพลังงานมันจะหมุนเข้า จิตเราพยายามทรง
 ตัวของเราแล้วหมุนเข้าไป จับต้องได้ จับต้องได้ แล้วค่อยเป็นงานวิปีสสนา

ถ้าจับต้องไม่ได้ งานวิปีสสนาไม่เกิด งานในการถมบ่อนั้นไม่เกิด ถ้างานในการ
 ถมบ่อนั้นไม่เกิด ชัยภูมิอยู่ที่ตรงไหน สนามรระหว่างกามกิเลสกับธรรมมาวุธอยู่ที่
 ตรงไหน มันสร้างสมกันมานั้น มันจะเห็นแต่สนามชัยภูมิ สนามรระหว่างธรรมกับ
 กิเลสที่มันต่อสู้กัน ต่อสู้อยู่กลางหัวใจ ต่อสู้กันอย่างรุนแรงที่สุดกลางหัวใจนั้น ปัญญาจะ
 หมุนเข้าไปตลอด ถมไปตลอด ถมจนบ่อนั้นเต็ม ถ้าบ่อนั้นเต็มเห็นใหม่ ความชำนาญมัน
 ก็ชำนาญขึ้น พื้นที่ดีขึ้น การต่อสู้ดีขึ้น การต่อสู้ทำอยู่บ่อยเข้ามมหาสติมหาปัญญา ความ

รุนแรงของการรักษาชีวิตของเขา อันนี้เขาก็จะปลิ้นปล้อนตลอด ปลิ้นปล้อน มันก็ต้องหาวิธีการให้เราล้มลุกคลุกคลานไป ถ้าเรายังสุขเอาเผากินเป็นไปไม่ได้เลย มหาสติมหาปัญญามันจะมีการสุขเอาเผากินใหม่ สติปัญญานี้เป็นสติปัญญาที่เราก้าวเดินตั้งแต่ทีแรก อันนี้เป็นมหาสติมหาปัญญา สติมันจะพร้อมตลอดนะ ถ้ามันเป็นงาน มันจะเข้าหางานทันที มันจะวิ่งเข้าหางานทันที ดึงไว้ ดึงไว้ ดึงไว้ ดึงไว้เพื่ออะไร เพื่อความสงบของใจ ถ้ามันจับจ้องมันได้งานแล้วไง ถ้ามันยังไม่ได้งาน มันไม่เป็นแบบนี้หรอก มันไม่มีงานให้ทำ ถ้ามันมีงานทำ พอปล่อยมัน มันจะวิ่งเข้าหางาน วิ่งเข้าหางานเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นเครื่องสิ่งที่ยอกใจรุนแรงที่สุด ความทุกข์ของสัตว์โลกเกิดเพราะเกิดตรงนี้ไง

ความทุกข์ของสัตว์โลกมี ก็มีตรงนี้ไง ความที่มันมีเพราะอะไร เพราะความเกิดความตายนี้มันเป็นธรรมชาติของสัตว์โลกใช้ใหม่ เป็นการสืบสกุลของสัตว์โลก สัตว์โลกต้องเกิดตายอยู่ตรงนี้ไง ถ้าทำลายตรงนี้ มันฟื้นเห็นใหม่ ฟื้นจากกามภพไป มันฟื้นจากสัตว์โลกไป มันเป็นความมหัศจรรย์ของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเป็นอิสระระหว่างการเกิดในกามภพ นั่นละมันรุนแรงตรงนี้ไง รุนแรงตรงนี้ มันจะหลุดเป็นอิสระจากอำนาจของกิเลส มันเหนือยั้งสูงสุดความสามารถของมัน เหนือยั้งสูงสุดความสามารถและพลังงานเขมมหาศาล เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเกิดคู่กับเกิดตายกับจิตมาตลอด

เรื่องกามราคะ เรื่องปฏิกะ ความผูกโกรธ เพราะเหมือนกับเราสร้างสมบัติ สมบัติทุกอย่างที่เราสร้างสมกันมา มันเป็นสมบัติของใจใช้ใหม่ นี่ก็เหมือนกัน เหมือนที่ว่าบุญกุศลทุกอย่าง บาป อกุศลมันอยู่ที่ใจทั้งหมด แล้วทางโลกเราเนี่ย เราหาสมบัติมาหาสมบัติมาทุกอย่างเงินทองนี้เป็นของเรา เป็นของเรา แล้วเราจะสลัดเงินทองเราทิ้งนะ บอกเงินทองในบ้านของเรานี้ไม่ใช่ของเราทั้งหมด ใครจะยอมรับ เงินทองของเราก็ต้องเงินทองของเราสิ อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันอยู่กับเรานะ กุศล อกุศลอยู่กับใจ ในเมื่อกุศล อกุศลอยู่กับใจ แล้วเราทำความสะอาดความบริสุทธิ์ของใจ แล้วเราจะทิ้งมันได้อย่างไร เห็นไหม ความผูกโกรธ ความยึดมั่นถือมั่นของใจ มันจะถือมั่นของมัน โดยที่เราไม่รู้สึกรู้ตัว อันนี้ก็ทำให้ล้มลุกคลุกคลาน

ความล้มลุกคลุกคลาน เพราะอำนาจของกิเลสผลักดัน อำนาจของอวิชาเห็นใหม่ ขุดบ่อล่อเข้าไปเดินเข้าก็ตก ถอยออกมาก็ตก ทำให้ล้มลุกคลุกคลานไป ทำให้เราไม่มีหลักสู้กับมัน หลอกให้ถอยออกมา เป็นความคิดความต่อสู้อันมหาศาล ความต่อสู้ของเอกบุรุษ ความต่อสู้ของผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติที่จะเอาชนะกิเลสให้ได้ ต้องมีความต่อสู้ ต้องมี

ขาดออกไปเห็นใหม่ พอกามภพขาดออกไป ใจนี้ไม่ใช่ขันธ ใจนี้เป็นใจ ขันธนี้เป็นขันธ เวียงว่าง มีแต่ความว่าง มีแต่ความว่างไปหมดเลย

โมฆราชไปถามพระพุทธเจ้าใน ว่าเขากำหนดจนทุกอย่างนี้ว่างหมดเลย พระพุทธเจ้าบอกว่า โมฆราชต้องถอนอตตานุทิฏฐิ เพราะความว่างนี้มันเป็นตัวทิฏฐิใหญ่ เป็นตัวอตตานุทิฏฐิ เป็นตัวอตตานิหวัของสัตว์โลก ผู้รู้นี้เป็นตัวอตตานิ แต่ไม่มีใครรู้ผู้รู้หรือ มันไปรู้ว่าว่างเห็นใหม่ รู้ความว่าง มันมีความสุข กามภพขาดออกไปจากใจ ขันธนี้ไม่มี ไม่มีในหัวใจ มันเป็นขันธหนึ่งเดียว ตายไปแล้วไปไหน ในเมื่อขันธมันขาดออกไปจากใจแล้ว ตายไปก็เป็นพรหมอย่างเดียวกันเห็นใหม่ จินเป็นพรหมอย่างเดียว เป็นพรหมแล้วก็ต้องสุกไปข้างหน้า แต่อันนี้ ถ้าคนไม่เห็นหัวใจไม่เห็นผู้รู้นี้ไง ผู้รู้ถึงได้ว่าเป็นผู้รู้ ผู้รู้ไม่มีสิ่งที่ถูกรู้หรือสิ่งที่ถูกรู้ได้ทำลายออกไปแล้ว ผู้รู้เป็นผู้รู้

ผู้รู้นี้เป็นบ่อใหญ่เห็นใหม่ จากที่ว่าอวิชาขุดบ่อล่อ ให้การประพตปฏิบัติของเรา ล้มลุกคลุกคลานต่อไป แล้วไปถึงตัวบ่อจริงๆ เลย บ่อนี้เป็นหุบเหว บ่อนี้เป็นบ่อดูดดูดทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไปในตัวมันเอง ไม่มีใครสามารถจะเห็นมันได้ พอเข้าไปจะโดนมันดูดหายไปไหนแรงดึงดูดของเขา ถึงจะไม่มีใครเห็นสิ่งนั้นเลย มันไม่เป็นที่กระทบกับสิ่งใด มันไม่กระทบกับสิ่งใด แต่มันมีความละเอียดอ่อนของมันเห็นใหม่ พลังงานของมันที่ใช้ ความเศร้าหมอง ความฟ่องใส ความเป็นไปของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเศร้าหมอง ใจดวงนั้นจะฟ่องใส เป็นความละเอียดที่พลังงานมันใช้แล้ว มันยุบยวบตัวลงต่างหากละ มันไม่ไปกระทบกับสิ่งใด เพราะสิ่งที่ไปกระทบมันทำลายเข้ามาหมดแล้ว มันตัด ทำลายเข้ามาเป็นชั้นๆ เข้าไป

มันไม่มีสิ่งใดกระทบ ถ้ายังมีสิ่งกระทบอยู่ มันมีจิตกับขันธเท่านั้น จิตกระทบกับขันธ กระทบแล้ววิญญูณรับรู้ขึ้นมา ถึงเป็นความกระทบรับรู้ ถ้าสิ่งที่ไม่กระทบรับรู้ ไม่รู้ๆ เพราะมันเป็นผู้รู้ มันเป็นหลุม มันเป็นหุบเหว มันเป็นหลุมดูด มันดูดทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้าไปเผชิญหน้า ดูดหายไปไหนความเห็นของเขา เขาจะไม่เห็นเขาเลย ผู้รู้เป็นอย่างนั้น ถึงตัวบ่อของกิเลส เราจะทำอย่างไรให้เจอกิเลสละ เราจะทำอย่างไรให้จับบ่อของกิเลสได้ เราจะทำอย่างไรถึงจะวิปัสสนากับบ่อวิชา ปัจจยา สังขารา นี้ได้เห็นใหม่ ความมหัศจรรย์ ความมหัศจรรย์ของมัคคอรียสัจจ ความมหัศจรรย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความมหัศจรรย์ของศาสนาที่ว่าเข้าถึงตัวหัวใจได้ ทำลายสิ่งที่ว่าตัวมันเองเป็นหลุม แล้วไม่มีสิ่งใดเข้าไปจับต้องมัน ได้เห็นใหม่

เราสร้างมรรคขึ้นมาสิ ความเห็นของหัวใจที่ว่ามันว่างเว้งว่าง มันจะเว้งว่างไป เว้งว่างไปอยู่อย่างนั้น จนกว่าจะจับต้องตัวนี้ได้ การจับต้องได้ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะ มหาศาล มหาศาลเพราะอะไร เพราะว่ามันจะพบเจอนี้ มันต้องพบเจอหุ้มนของตัวเอง มันต้องพบเจอด้วยความเห็น เห็นใหม่ ไม่ใช่พบเจอด้วยการบอกเล่า ไม่ได้พบเจอด้วยการเราศึกษาธรรมมา ถ้าเราศึกษาของครูบาอาจารย์มา ถ้าศึกษามาว่าจิตเดิมแท้ที่ประภัสสร ความเห็น มันประภัสสร มันเดิมแท้ ความสว่างประภัสสรมันมีหลายขั้นตอน มันเห็นมาตลอด แล้วถ้าประภัสสรอันนั้นจะเป็นอวิชชาจริงหรือ ผู้ที่เห็นมันจะเห็นโดยธรรมชาติของมัน ผู้ที่เห็นนั้นมันจะเห็นด้วยความเห็นของตัวเอง มันจะเป็นสมบัติส่วนตัวใน

ถ้าผู้ที่เห็นอวิชชานี้จะเห็นตามความเห็นของตัวเอง แล้วเห็นเป็นการเทียบเคียงเห็นใหม่ สิ่งที่เทียบเคียง สิ่งนี้เหมือนอะไร เหมือนกับวัตถุสิ่งใด แล้วพิจารณาสิ่งนั้นอย่างไร เห็นใหม่ การเห็นผู้รู้ไง ผู้รู้นี้เป็นสิ่งที่หนึ่งสิ่งเดียว เป็นหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวนั้นที่ญาณเข้าไปจับต้องได้ ถึงว่าในหุ้มนั้นเราสร้างมรรคขึ้นมา จนสามารถเข้าไปจับต้องสิ่งนั้นได้ รับรู้สิ่งนั้น รับรู้สิ่งนั้นแล้วดับสิ่งนั้น ดับผู้รู้นั้นออกไป พ้นออกไปจากบ่อทั้งหมดเห็นใหม่ กลบบ่อเต็มในวิภูฏะ กลบบ่อในหัวใจ เต็มเปี่ยมในหัวใจ ถ้าหัวใจนั้นเต็มเปี่ยมไปด้วยธรรม มันจะเป็นธรรมของใจดวงนั้น

บ่อของกิเลส ขุดมาตั้งแต่ข้างนอกนะ ให้เราตักหุ้มนครองมาตั้งแต่เริ่มต้น บ่อของอวิชชาขุดหุ้มนครองมา จนเข้าไปถึงเห็นตัวจริงของตัวเอง เห็นตัวจริงของตัวเองนั้น ยังมีอำนาจดึงดูดมากมาย แต่เป็นความละเอียดอ่อนนะ เป็นความละเอียดอ่อนเหมือนกับว่า ผู้ที่บริหารเห็นใหม่ อำนาจของเจ้าวัฏจักร อำนาจของผู้บริหารประเทศเห็นใหม่ เขามีอำนาจสั่งให้ใครทำอะไรก็ได้ในประเทศนั้น เพราะเขาเป็นเจ้าของ แต่อันนี้เป็นเจ้าของวัฏจักร เป็นเจ้าของพญามารที่ว่าหมุนเวียนในวิภูฏะ แล้วจิตดวงนี้วนไปขนาดไหน มันมีอำนาจมากขนาดนั้น มันจะต้องซ่อนตัวมันอยู่ในที่ลึกลับที่สุด แล้วมันมีอำนาจดึงดูดทุกอย่าง อย่างนี้เข้าไปหา มันไม่มีทางที่จะเจอมันได้เลย นี่คือบ่อของอวิชชา

สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าจับต้องได้ในหัวใจทั้งหมด จับต้องได้ในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ในหัวใจยังมีลมหายใจเข้า ลมหายใจออกอยู่ ยังมีชีวิตอยู่ หัวใจดวงนี้ มันมีสิ่งนี้ทุกอย่าง อย่างที่อธิบายมา อยู่ในหัวใจเราทั้งหมดเลย แล้วเราจะก้าวเดินตามทางอย่างนี้ทั้งนั้น ต้องก้าวเดินทางมัคคอรียสัจจอย่างเดียว ทางอย่างอื่นไม่มีการเข้าถึงอวิชชาได้เลย ไม่มี “สุกัททะ! เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล

เห็นใหม่” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ตั้งแต่เริ่มต้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากลบ่อบใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เข้าใจตามความเป็นจริงทั้งหมด เห็นสัจจะตามความเป็นจริงอันนั้น ถึงสั่งสอนธรรมอันนี้มาเป็นประโยชน์กับเรา ธรรมอันนี้

แล้ววิชาที่ว่าบ่อบคิ่งคุณ มันอยู่ในหัวใจของเรา แล้วมันมีธรรมอันนี้มันจะก้าวเริ่มจากเป็นเด็กอ่อน มันเริ่มทรงตัวขึ้นมาในใจของเราได้ มันก็จะเข้าไปทำลายทำลายบ่อบเป็นชั้นๆ เข้าไป เป็นสัจจะ เป็นอริยสัจ เป็นความจริงอันประเสริฐ ความจริงที่ว่าเป็นนามธรรมที่เข้ากับหัวใจอันประเสริฐ หัวใจนี้ก็เป็นนามธรรม ศาสนธรรม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ประเสริฐแล้วบัญญัติไว้ วางไว้ให้เราก้าวเดินตาม แล้วกิเลสที่ชำระออกไปจากใจ มันจะต้องชำระด้วยวิธีการของใจดวงนั้น มักคอริยสัจจของใจเกิดขึ้นมานี้ มันเป็นทางเดิน ทางเดินเห็นใหม่ การก้าวเดินเข้าไป มักคอริยสัจจ ก้าวเดินรวมตัว รวมตัวแล้วเป็นญาณเห็นใหม่ เป็นญาณหยั่งรู้อันละเอียดจากสติปัญญา มหาสติมหาปัญญา แล้วเป็นญาณอันละเอียด เป็นญาณเห็นใหม่ ถ้าว่าเป็นมรรคนี้มันก็เป็นอาการอารมณ์ของขั้น อันนี้มันละเอียดอ่อนเข้าไปเห็นใหม่

จากที่ว่ามีมรรคครั้งที่ ๓ นี้มันรุนแรงเป็นน้ำป่าที่รุนแรงเพราะเป็นกามภพ เป็นจิตกับขั้นที่กระทบกันรุนแรง รุนแรงมันก็รุนแรง แต่วิชานี้ละเอียดที่สุด แต่มรรคนี้จะนุ่มอ่อนนุ่ม สิ่งทีละเอียดที่สุด งานอันประณีตที่สุด เหมือนกับการสร้างบ้านเห็นใหม่ การก่อสร้างบ้านขึ้นมา โครงสร้าง ได้สร้างขึ้นมา ทำขึ้นมา ทำรุนแรงก็ได้ แต่ขณะตบแต่งเขาถึงพยายามตบแต่งให้สวยงามที่สุด เพราะการตบแต่งต้องใช้งานฝีมือ งานที่ประณีตอันนี้ก็เหมือนกัน เราจะตบแต่งชีวิตนี้ให้พ้นไปจากอวิชาทั้งหมด เราจะตบแต่งให้หัวใจดวงนี้ประเสริฐที่สุด หัวใจดวงนี้มีความดีความงามในตัวของเขาเอง งามในตัวของเขา ดวงนั้น อิมพอไม่มีสิ่งใดจะไปเติมต่อได้อีกเลย เขาเสร็จงานของเขาด้วย มรรคญาณอันประเสริฐนั้น

ความละเอียดอ่อนที่มรรคญาณที่เข้าไปถึงหัวใจดวงนั้น เราก็ต้องสร้างของเราขึ้นไป เราพยายามสร้างของเราขึ้นไปเห็นใหม่ ถ้าเราสร้างของเราขึ้นไป มันก็เป็นผลงานของเรา เพราะมันมีหัวใจ หัวใจนี้เป็นบาทเป็นฐาน กิเลสมันอยู่ที่ใจ กิเลสไม่ได้อยู่ที่กายหรืออก แต่จับพิจารณากายมันก็เข้าถึงหัวใจได้ เพราะกายกับใจมันอาศัยอยู่ด้วยกัน ดังนั้น กิเลสมันอยู่ที่ใจ พยายามพิจารณาเข้าไปแล้ว พิจารณาเข้าไปถึงที่ใจ ถึงที่ใจแล้วมันก็จะ

ปล่อยกันที่ใจ ปล่อยกันที่ใจ ปล่อยเห็นใหม่ ปล่อยเพราะมีเหตุมีผล ปล่อยเพราะว่ามันทำงานของมันเต็มที่แล้วมันถึงปล่อย

มันจะบอกคำว่าปล่อย แล้วไม่มีเหตุไม่มีผลมารองรับ สิ่งที่ไม่มีเหตุไม่มีผลมารองรับ มันก็เป็นสัญญาสิ มันก็เป็นการศึกษาเล่าเรียนมาจากตำราสิ เป็นตำราเห็นใหม่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครพูดถึงผล ก็พูดได้ ผลเพราะมีมา ๒๕๔๔ ปีแล้ว ทุกคนก็ค้นคว้ามา เป็นผลนะ พูดเป็นผลได้ แต่เป็นผลแล้วเหตุมันอยู่ที่ไหน เหตุในการประพฤติปฏิบัติอยู่ที่ไหน ถ้ามีเหตุแล้วมันเป็นผลของใจดวงนั้น ถ้ามันไม่มีเหตุ มันเป็นผลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นผลของครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมา แล้วท่านอุทิศส่่าให้เอาธรรมนี้มาเป็นประโยชน์กับสัตว์โลก ประโยชน์กับลูกศิษย์ลูกหา สาวกผู้เดินตามมีธรรมเห็นใหม่ มีอาหารให้เราไว้ตั้งหน้าให้เราดื่มกิน ธรรมมารสนี้ควรจะเปิบเข้าปากของเรา

เราไม่เปิบธรรมมารสนี้เข้าปากเพราะว่าใจของเรามีวิชา ปัจจา สังขารา เราเปิบธรรมนี้พร้อมกับสิ่งที่ป็นยาพิษในความเห็นของเราเข้าไปในใจของเราด้วย สิ่งที่เป็นยาพิษเข้าไป มันก็ไปเข้ากับยาพิษอันนั้น แล้วทำลายธรรมที่ว่ามันจะเจริญรุ่งเรืองนี้ให้มันยุบยวไปสิ สิ่งที่ธรรมมันจะเจริญขึ้นมาเห็นใหม่ เราเปิบเข้ามา ใจเราจะเป็นพิษก็จริงอยู่ เพราะมันอวิชาอยู่ที่หัวใจ ใจเป็นพิษ ก็ต้องทำความสงบของใจเห็นใหม่ มันถึงมีสมณะสำคัญตรงนี้ไง สำคัญที่ทำให้พิษนั้นอ่อนตัวลงก่อน แล้วเปิบเข้ามาๆ ความเปิบเข้ามานั้น จะทำให้พิษนั้นจางไป จางไป จนมันกว่าจะเป็นธรรมจริงๆ ธรรมมีอำนาจเหนือกว่า มันก็ทำลายยาพิษนั้นออกไปจากใจได้เห็นใหม่ อวิชาอยู่ในเนื้อของใจ ทำลายกิเลสมันก็ทำลายที่เนื้อของใจ พิจารณาภายนอกไหนก็แล้วแต่ พิจารณาภายในมันก็สะท้อนถึงหัวใจ

มันสะท้อนถึงหัวใจเพราะมันใช้มรรค มรรคพิจารณา ไม่ใช่ความคิดความเห็นของสมองพิจารณา มันใช้มรรค ถ้าใช้ความเห็นของสมองพิจารณาอยู่ มันยังเป็นมรรคหยาบๆ เห็นใหม่ เป็นมรรคที่แบบว่าโลกเขาคำรงชีวิต มรรคในการดำรงชีวิต การเลี้ยงชีวิตชอบ การทำงานชอบ ทุกอย่างชอบของเขา ชอบของเขา ชอบในการดำรงชีวิตอยู่ในความดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ แต่ในความดำรงชีวิตอยู่ของธรรม ที่เข้าไปในหัวใจ ของธรรมที่เจริญขึ้นมาในหัวใจ ของธรรมที่ชำระกิเลสในหัวใจเห็นใหม่ การดำรงชีวิตของธรรมอันนี้มันถึงเป็น มรรคอันละเอียดเข้ามาเห็นใหม่ มรรคอันละเอียดแล้ว ยังมีมรรค ๔ ผล ๔ ละเอียดขึ้นไปเป็นชั้นๆ ขึ้นไป

มันเป็นเวไนยสัตว์ เวไนยสัตว์นี้มันเป็นการก้าวเดินตาม เวไนยสัตว์เป็นสัตว์ที่พอจะก้าวเดินได้ พอจะถูไปได้อย่างไร เวไนยสัตว์ ไม่ใช่อย่างที่ว่ามีที่เดียวมรรค ๔ ผล ๔ ตลอดไปเลย แต่ก็เป็นไปได้ เป็นไปได้สำหรับใจดวงนั้นที่เป็นไปได้ แต่สำหรับใจของเรา เราต้องพยายามสะสมของเรา แล้วต้องตรวจสอบและไม่มั่งง่ายไป ถ้าเรามั่งง่าย บ่อของอวิชาจะค้ำหน้าเราอยู่นะ บ่อของอวิชาจะค้ำให้เราก้าวเดินไปไม่ได้เลย แล้วเราก็จะตกหลุมตรองไปอยู่อย่างนั้น ถ้าเราตกหลุมตรองไป มันจะไม่ใช่ความเจริญของใจดวงนั้น มันจะเสียโอกาสไป

เราเกิดมาชาติหนึ่ง เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วพยายามตั้งใจออกประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ได้ออกบวชออกเรียนขึ้นมา บวชขึ้นมาเพื่อเรียน เรียนเรื่องของหัวใจใจ เรียนเรื่องของอวิชาให้จบสิ้น เรียนเรื่องของอวิชาจบสิ้นแล้ว เรื่องอื่นนั้นไม่มีคุณค่าใดทั้งสิ้น คุณค่าของโลกนี้เป็นคุณค่าของสมมุติ โลกสมมุติเป็นสมมุติไป แล้วเราตื่นในสมมุติเท่านั้น สมมุติเป็นของชั่วคราวเพราะสมมุติ เลิกสมมุติแล้ว ของที่สมมุติมีคุณค่าก็ไม่มีคุณค่าเพราะเลิกสมมุติ แต่วิมุติความเป็นจริงของใจดวงนั้น เพราะมันเป็นวิมุติหลุดพ้นออกไปจากอวิชาทั้งหมด มันทำลายอวิชาออกไปจากหัวใจทั้งหมด ใจดวงนั้นประเสริฐ ประเสริฐจนหาคุณค่าไม่ได้ หาคุณค่าไม่ได้นะ ไม่มีคุณค่าใดๆ เลยจะเทียบค่าอันนั้น

ถ้าเทียบค่าสิ่งที่มีเหนือที่สุดในคุณค่าของสามโลกธาตุนี้ มันดำรงอยู่ในร่างกายของใครเห็นใหม่ อยู่ในร่างกายของใคร เพราะหัวใจเป็นผู้ดำรงนี้ ถ้าหัวใจเป็นผู้ดำรง มันยังอยู่ในร่างกายนั้นเห็นใหม่ ชั้นที่ว่า ผู้รู้กระทบชั้น ผู้รู้กระทบชั้น ถ้ายังก้าวเดินอยู่ ผู้รู้กระทบชั้นนี้ มันกระทบชั้นแล้วพร้อมกับมารใช้ ถ้ามารใช้ไปมันถึงเป็นชั้นมาร แต่พอชำระกิเลสจนมันขาดออกไปเห็นใหม่ ขาดจนหมด จนผู้รู้เป็นผู้รู้อิสระ ชั้นนี้ไม่เกี่ยว ชั้นขาดไปแล้ว แต่ชั้นที่ขาดออกไปนั้น ส่วนชั้นนี้สะอาดอยู่ แต่ผู้รู้ยังสกปรกอยู่เห็นใหม่ ถึงต้องทำลายผู้รู้ ทำลายตัวอวิชานี้ออกให้หมดให้ได้ ทำลายไอ้บ่อคุณอันสำคัญนี้หลุดออกไป ถ้าทำลายบ่อคุณออกได้นี้คือหัวใจ หัวใจก็สะอาด ชั้นที่อยู่ในหัวใจนั้นก็สะอาด

ภาราวเว ปัญจัก ขันธา ชั้นเท่านั้นที่เป็นความสะอาด มันถึงเป็นความสะอาดของใจดวงนั้นเห็นใหม่ ใจดวงนั้นสะอาด ใช้ขันธ ขันธก็สะอาด สอุปาทิเสสนิพพาน เศษส่วนของผู้ที่ยังมีเศษของร่างกายนั้นอยู่ เขาบอกว่าร่างกายนี้หรือเป็นแค่เศษส่วน แล้ว

คนตายแล้ว แล้วทิ้งร่างกายเหมือนกัน คนตายเขาทิ้งร่างกายที่ไหน ยึดมันถือมันร่างกายนั้น ยึดมันถือมันกับความเห็นนั้น ชั้นกับจิตมันผูกอยู่ด้วยกัน ร่างกายที่ว่าพิจารณากาย เขาพิจารณาด้วยความเห็น เขาไม่ได้พิจารณาด้วยญาณ ด้วยความรู้จากภายใน เขาละไม่ได้หรอก ถ้าเขาละไม่ได้ เขาไม่ใช่ทิ้งกายเหมือนเราหรอก

เขาทิ้งกายเหมือนผู้ที่วิมุตตินั้น ทิ้งกาย กายนี้เป็นเศษส่วน เป็นสิ่งที่หนัก เป็นนี้ภาระ จะทิ้งเมื่อไรก็ได้เพราะมันตายตั้งแต่กิเลสตาย ความที่กิเลสตายนั้นเข้าใจความจริงทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดเกิดและตาย สิ่งนี้สิ่งที่เกิดตายนี้สมมุติทั้งหมด สมมุติเวียนไปในวัฏวน ทุกข์ใจนั้นทุกข์ แต่เวลามันวิมุตติ มันไม่มีสิ่งที่เกิดที่ตายอีกแล้ว ใจวิมุตติอยู่ในร่างกายนั้น เป็นสัดส่วน สัดส่วนเพราะร่างกายนั้น ละกายนั้นถึงเป็นอนุปาติเสสนิพพาน คือจิตนั้นบริสุทธิ์สมบูรณ์เต็มที่ วิมุตติหลุดพ้นออกไป เป็นใจที่สมบูรณ์ ไม่มีร่างกายนี้ ไม่มีชั้นทับใจ ชั้นนี้ไม่ต้องทับร่างกายนั้นอีกแล้วเพราะมันขาดมาตั้งแต่วิปัสสนา

แต่ในเมื่อยังมีชีวิตอยู่มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาติหมายถึงมันเป็นสิ่งที่มีอยู่ มันเกิดมาแล้ว เราได้มนุษย์สมบัติ มีธาตุ ๔ ชั้น ๕ เห็นไหม ถ้าวิมุตติในชั้นนี้ วิมุตติในมนุษย์ก็ธาตุ ๔ ชั้น ๕ แล้วถ้าวิมุตติในเทวดาละ เทวดาเขาไม่มีรูปกายเห็นไหม เขามีชั้น ๔ เขาก็เป็นวิมุตติของเขาอย่างนั้น เขาก็วิมุตติสถานะนั้นหลุดออกไป วิมุตติเหมือนกันหมด แต่ของเราเกิดมามีสภาพแบบนี้ มันก็เป็นสภาพที่ว่าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนานี้ประเสริฐกว่า เพราะมีสุขมีทุกข์ สิ่งที่เป็นสุขเป็นทุกข์นี้ให้เทียบเคียง สิ่งที่เทียบเคียงได้นี้เป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับเราว่ามันเห็นภาพชัดไป

สิ่งที่เขาเป็นเทวดากัน เขาอยู่ในความสุขของเขา เห็นไหม เขาก็ต้องเพลินไปในความสุขของเขา ความที่เขาจะคิดประพฤติปฏิบัติอย่างเรานี้ มันมีโอกาสน้อยกว่า แต่เขาก็ทำ ถ้าเขามีอำนาจวาสนา ถึงจะมีโอกาสน้อย เขาก็ได้ทำ แต่เรานี้มีโอกาสมากกว่าเขา เพราะอะไร เพราะทุกข์มันรน ทุกข์มันเผาใจ ทุกข์มันเผาทุกๆ อย่าง เผาชีวิตนี้ให้ดับไป ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้ต้องตายเป็นที่สุด แม้แต่เราคิดถึงเวลาเราตายนี้ เราก็น่าร้อนใจแล้ว เราคิดว่าเราตายแล้ว เราจะไปที่ไหนเห็นไหม มันมีสิ่งที่ว่า มันเผาเราอยู่

ถ้าเราโดนเผาเรนอนอยู่ เรากลับเราก็จะหาที่พึ่ง หาที่ให้ใจนี้มีที่อยู่อาศัย ใจนี้มีที่อยู่ที่อาศัย เราทำบุญกุศล มันก็อาศัยบุญกุศลไป อาศัยบุญกุศลก็เกิดในวิญญูะ เกิดในวิญวาน แล้วอาศัยบุญกุศล เราเชื่อมั่นในบุญกุศลของเรา เราพยายามสร้างสมของเราขึ้นมา สร้างสมใจขึ้นมา สร้างสมการประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราสะสมเอง สมบัติส่วนตนเห็นใหม่ อกาลโก หนึ่งไม่มีกาลไม่มีเวลา เป็นปัจจัยตั้งความเห็นเฉพาะจากภายใน แล้วปัจจัยตั้งจากกลางหัวใจนี้ กับคนอื่นใครเขาจะรู้ได้อย่างไร มันเป็นปัจจัยตั้งของหัวใจของเราใช้ใหม่ หัวใจเราเป็นปัจจัยตั้งเพราะเราจับต้องได้

ถ้าหัวใจผู้ที่พร้อมเห็นใหม่ พระสมัยพุทธกาลไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปถามปัญหา ไปเห็นฝนตกอยู่เห็นใหม่ ใจเขาพร้อมตลอดเวลา แค่เห็นน้ำตกมาจากชายคาถึงน้ำที่พื้นเป็นต่อมขึ้นมาเห็นใหม่ เห็นต่อมนั้นแตกออกไป ใจที่มันใคร่ครวญอยู่นี้เหมือนกับพร้อมอยู่ เหมือนหนองกับฝี่ที่มันรอจะแตกอยู่ มันแตกพร้อมกับอันนั้นบ่งใจ ความเห็นของตานี้มันบ่งไปที่ใจ บ่งเอาหัวใจนี้หลุดออกไปเลย ใจที่พร้อม ใจที่ประเสริฐ ใจที่จะหาที่พึ่ง เราก็พยายามหาที่พึ่งของเรา แต่ใจของเราไม่เป็นอย่างนั้น ถ้าไม่เป็นสถานะนั้น เราก็ไม่มีโอกาสได้เป็นอย่างนั้น สถานะคือการสร้างสถานะเป็นของใคร สถานะอำนาจวาสนาอยู่ที่ไหน อำนาจวาสนาก็อยู่ของเรา เราสร้างของเราเราทำของเรา

ถ้าเราทำของเราขึ้นมา ก็เป็นสมบัติของเราเห็นใหม่ สมบัติของเราแล้วเรารู้จากภายใน รู้ของเรา เราก็ชำระของเราไปตลอด นี่เป็นผลประโยชน์เป็นความจริง เป็นความจริงที่มีเหตุมีผลรองรับ ไม่ใช่ความจริงที่เราคาดหมาย ผู้ใดปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ผู้ที่ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ธรรมะนั้นเป็นธรรมเป็นสัจจะความจริง ผู้ที่คาดเดาเห็นใหม่ ความคาดความเดา ไปคาดเดาของครูบาอาจารย์ เพื่อประโยชน์ เพื่อเพื่อที่จะให้เราเข้าตามความเป็นจริง เราก็เอากิเลสนี้ไปรับรู้ซะ มันจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา มันก็เลยเอากิเลสนี้ไปปิดบัง ถ้าเราไม่เอากิเลสของเราไปปิดบังเห็นใหม่

เราอ่านแล้วเกิดทวนไว้เหนือเกล้า เกิดทวนไว้เลย แล้วเราประพฤติปฏิบัติให้ได้ อย่างนั้น อันนั้นเป็นคดีเป็นตัวอย่าง ถ้าใจเราถึงตรงนั้นปีมันจะเหมือนกัน มันจะเหมือนกันต่อเมื่อมันเหมือนกันตามความเป็นจริง แต่มันจะไม่เหมือนกันเลย แล้วจะเผาเรามาก ถ้าเราคาดหมาย เราคาดหมาย แล้วเราพยายามจินตนาการให้เป็นอย่างนั้น แล้วชีวิตเราก็ไม่มีความสุข ชีวิตเราคาดหมายไปเพราะอะไร เพราะกิเลสมันเผาเรใจ มัน

เผารนอยู่ภายในเห็นไหม มันไม่เป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าเราประพฤติปฏิบัติจนเป็นความจริงอย่างนั้น มันไม่เผารน มันจะเป็นความสุขล้วนๆ มันเป็นความสุขตามความเป็นจริงของมัน มันอิมของมันเพราะมันชำระ มันคลายออก คลายออก มันคลายออกมาจนมันอิมเต็ม อิมเต็มในหัวใจดวงนั้นนะ

ใจดวงนั้นมีอยู่ในหัวใจทุกๆ คน ทุกๆ คนถึงมีสิทธิ ธรรมนี้เสมอภาค เป็นญาติธรรมใจ เกิดขึ้นมาแล้วเป็นญาติกันโดยธรรม มีร่างกายมีปากมีท้องเหมือนกัน ทุกข์ยากในการหาอยู่หากินนี้ มันเป็นพื้นฐานของทุกข์ยาก พระเองเห็นไหม บิณฑบาตด้วยปลีแข่ง เลี้ยงชีพด้วยการด้วยปลีแข่ง เดินออกไปบิณฑบาต นี่คือโปรดสัตว์ โปรดสัตว์ โปรดสัตว์ โปรดเราด้วย โปรดในชีวิตของเราเพื่อดำรงชีวิตไป จนกว่าชีวิตนี้ชำระกิเลสออกไปจากใจเห็นไหม อย่างนั้นโปรดสัตว์โดยสัจจะความจริงเลย เพราะใจดวงนั้นพ้นออกไปจากกิเลส ใจดวงนั้นมันคงแล้ว นั่นละโปรดสัตว์ โปรดจริงๆ โปรดให้เขาได้บุญกุศล

แต่ถ้าเรายังไม่ถึงที่สุด เรายังเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่ ก็คือโปรดเราด้วย โปรดให้เราดำรงชีวิตไปเพื่อจะชำระกิเลสออกไปจากหัวใจของเรา โปรดให้เราใช้ชีวิตอยู่ โปรดเขาด้วยเพราะอะไร เพราะเราเป็นนักบวช เราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ เขาได้บุญกุศลจากเรา เราถือศีล เราทำความสงบของใจ เราใช้ชีวิตของเราขึ้นมา มันเป็นเรื่องของบุญกุศลทั้งหมด สิ่งนี้มันจะย้อนกลับไปสู่ผู้ที่ให้ทานไป ผู้ที่ให้ทานมาจะได้บุญกุศลจากสิ่งนี้ มันก็เป็นการโปรดสัตว์ทั้งสองฝ่ายเห็นไหม โปรดสัตว์ทั้งสองฝ่าย เพราะเรายังประพฤติปฏิบัติอยู่ แต่ผู้ที่พ้นไปแล้วจะเป็นการโปรดสัตว์ล้วนๆ โปรดสัตว์ล้วนๆ เลย เพราะคำขำขี้ก๊นกลืนลงปากแล้วไม่เหมือนกับถ่านไฟแดงๆ ถ้ากลืนคำขำขี้ก๊นยังมีกิเลสอยู่เหมือนกับกลืนคำขำถ่านไฟแดงๆ (เทปสิ้นสุดเพียงเท่านี้)